

Trapenes aleja

Dabas piemineklis Trapenes aleja atrodas Apes novadā, Trapenes pagastā.

Aleju atrodas lēzenā pacēlumā, pārsvarā starp lauksaimniecības zemēm, kā arī to ietver viensētu apbūve, bet alejas dienvidaustrumu galā - Trapenes ciemata apbūve.

Aleju lielākajā tās garumā veido divas paralēlas Eiropas lapegles (*Larix decidua*) koku rindas, ko ziemeļaustrumu galā nomaina neliels posms ar divām Krievijas lapegles (*Larix ledebourii*) koku rindām, kam tālāk seko divas liepu (*Tilia cordata*) rindas.

Visas alejas kopgarums, ieskaitot nelielo pārtraukumu Trapenes centrā, ir 2893 m.

Lapegļu posma kopgarums ir 1906 m, bet liepu posms ir 961 metrus garš. Pavisam alejā uzskaitīti 524 augoši koki, to starpā 324 Eiropas lapegles, 37 Krievijas lapegles, 160 parastās liepas, kā arī 2 parastās kļavas (*Acer platanoides*) un viena ābele (*Malus domestica*). Bez minētajiem alejas kokiem atsevišķās lapegļu starpās ir ieaugušas 3 kļavas, kas būtu jāizņem.

Koku rindās ir konstatētas 80 tukšas vietas, bet tukšo vietu uzskaitē nav ļoti precīza, jo aleju vairākās vietās sadala īsāki pārrāvumi ceļu vietās. Ieskaitītas ir tās tukšās vietas, kur pazīmes (celmi, to paliekas, vainagu starpu atvērumi) liecina, ka koki tur ir bijuši.

Gan lapegles, gan liepas alejā ir stādītas pamīšus – koks vienā rindā pret starpu pretējā ceļa pusē. Veicot atsevišķus mērījumus konstatēts, ka sākotnējie stādīšanas attālumi rindās gan lapeglēm, gan liepām lielākoties ir 9,4-9,5 m. Šobrīd, rēķinot uz visu aleju, un ieskaitot arī izkritušo koku vietas, vidējie attālumi alejā starp kokiem ir 9,3 m. Šis skaitlis iznāk mazāks nekā raksturīgie stādīšanas attālumi, tāpēc, ka liepas atsevišķos nelielos posmos ir stādītas satuvinātāk. Piemēram, 4. rindas liepas iepretim kaltei nelielā posmā ir stādītas 3,4 m intervālos.

Aleju raksturojot izdalīti 4 rindu posmi – 1. un 2. – lapegles, ko nomaina 3. un 4. - liepas. Divas koku rindas abpus autoceļam iet savstarpēji paralēli visā alejas kopgarumā. Aleja veido gan slaidu loku kopumā, gan ir ar vairākiem līkumiem. Garākais no alejas 1. un 2. rindas pārrāvumiem Trapenes ciemata centrā nav ieskaitīts alejas koku rindu kopgarumā (skatīt 2. kartē).

Alejas gali ir diezgan izteikti. Otrās koku rindas dienvidaustrumu galā vienlaidus lapegļu rindu noslēdz 2 kļavas, kam rindveida stādījums vairs neseko. Būtu iespējams arī abas kļavas no dabas pieminekļa teritorijas izslēgt, bet tas nešķiet racionāli, jo tas padarītu aizsargājamās teritorijas robežu izrobotu.

Attālums starp paralēlajām alejas rindām ir aptuveni 11,7 m lapegļu posmā un 10 m liepu posmā.

Alejas koku vecums varētu būt aptuveni 110 gadu. Alejas apsekošanas laikā kāds vietējais iedzīvotājs pastāstīja, ka viņa 1902. gadā dzimusī vecmāmiņa savulaik ir atcerējusies, kā viņas agrā bērnībā aleja stādīta. Līdz ar to par alejas stādīšanas laiku var uzskatīt laikposmu no 1906. līdz 1912. gadam.

Alejas lielāko garumu veido Eiropas lapegles (*Larix decidua*) koku rindas. Koki pēc vainaga habitusa ir salīdzinoši viendabīgi, tomēr vainagu dimensijām un stumbru apkārtmēriem variējot diezgan plašās robežās. Nelielā daudzumā, kā atsevišķi koki, starp Eiropas lapeglēm ir arī Krievijas lapegle (*Larix ledebourii*), un šī suga kā vienlaidus rindas (pa 10-12 kokiem katrā rindā) noslēdz lapegļu posmu ziemeļrietumu galā. Čiekuru apaļīgā forma, izmēri, to "ādainums" un matainums, kā arī koku vainaga pārsvarā pašauri konusveidīgais habituss liecina, ka šī ir tieši *L. ledebourii* Krievijas varietāte (ne Sibīrijas).

Alejas ziemeļrietumu galu, kā praktiski nepārtraukts turpinājums veido divas liepu (*Tilia cordata*) rindas, kas, domājams, ir jaunākas, 70-90 gadus vecas.

Lielāks skaits Eiropas lapegļu alejā ir sasniegušas dižkoka izmērus pēc stumbra apkārtmēra (>3,20 m) - 7 koki. Vēl 12 kokiem stumbra apkārtmērs pārsniedza 3,00 m. Dižkokiem un potenciālajiem dižkokiem tika aizpildītas 19 dižkoku apsekojuma anketas.

Raksturīgo koku un dižkoku augstuma mērīšanai tika izmantota, metode mērot fotogrāfijās etalongarumu (iezīmēti 1.79-2 m stumbra pamatnē), kā arī visu koka garumu attēlā, un aprēķinot koka augstumu pēc trigonometrijas formulām. Konstatēti koku garumi no 16 m (nolauzta galotne) līdz 38 m Eiropas lapeglei, 21 m Krievijas lapeglei un 15 līdz 19 m parastajai liepai.

Lapegļu veselības stāvoklis pārsvarā ir vērtējams kā labs vai vidējs, mazāk ir koku ļoti labā veselības stāvoklī, bet 9 koki ir sliktā stāvoklī. Liepas pārsvarā ir labā vai ļoti labā veselības stāvoklī.

Aleja pārsvarā tiek applauta un ir tīra no aizauguma ar krūmiem. Tikai pie atsevišķajiem alejas kokiem aug krūmi. Trapenes ciematā viens alejas koks ir iekrauts malkas grēdā, kas varētu to nelabvēlīgi ietekmēt. Ciematā atsevišķi koki ir nozāģēti. Vietējie iedzīvotāji, ar kuriem iznāca parunāt alejas apsekošanas laikā, ir ieinteresēti alejas saglabāšanā.

Attiecībā uz vainagu sakopšanu - alejas stāvoklis kopumā nav tāds, ka tā būtu nepieciešama nekavējotī, bet lapeglēm būtu vēlams tomēr veikt sauso kaltušo zaru izzāģēšanu. Liepu posmā vainagu kopšana nav nepieciešama.

Kādas vietējās viensētas saimniece pievērsa uzmanību tam, ka aleju pēdējos desmit gadus ir apsēduši kaitēkļi, kas nograuz lapegļu skuju. Tuvāk izpētot izrādījās, ka kaitēklis ir lapegļu makstkode (*Coleophora laricella*), kas arī apsekojuma laikā, 2016. gada septembra beigās, bija uz zariem un skujām sastopama lielā daudzumā - kā dzīvi kustīgi makstīs daļēji paslēpušies kāpuriņi.

Apsekojuma laikā alejā tika uzskaitītas 7 balto stārķu (*Ciconia ciconia*) ligzdas, pārsvarā Trapenes ciematā un tam tuvākajā posmā. Pēc dabas datu sistēmas OZOLS datiem alejā 2012. gadā ir tikusi konstatēta pelēkā dzilna (*Picus canus*).

Trapenes aleja ir nozīmīga kā būtisks un no dažādiem viedokļiem vērtīgs ainavas elements. Tā, iespējams, ir varenākā un ainaviski izcilākā lapegļu aleja valstī.

Trapenes ciematā un tā tuvākajā apkārtnē atrodas vēl vismaz divas lapegļu un lapukoku alejas, kas būtu izvērtējamas.

Teritorijā nav informācijas par dabas vērtībām. Būtu nepieciešams alejas galā Trapenes ciematā uzstādīt nelielu stendu ar datiem par aleju.

Dabas pieminekļa robežu zīmes apsekojumā netika konstatētas.

Dabas pieminekļa robežas precizējamas atbilstoši situācijai dabā, iekļaujot teritorijā visu platību zem koku vainagiem, kas reāli būtu 10 m plata josla abpus alejai (mērot no stādīšanas vietām) un tikpat arī alejas galos.

Aleju nepieciešams saglabāt gan kā ainaviski izcilu dabas veidojumu, gan zinātniskiem dendroloģijas, sugu un biotopu pētījumiem.

Būtiski ir regulāri uzraudzīt koku stāvokli un veikt pasākumus kaitēkļu ierobežošanai.

Apsekojuma materiāli digitālā formātā sastāv no sekojošām daļām:

1. Alejas apsekojuma anketa	1 gab., 4 lpp.	Ms Excel fails
2. Apraksts	1 gab., 2 lpp.	Ms Word fails
3. Aizpildītas dižkoku anketas	19 gab.	Ms Word fails
4. Fotogrāfiju saraksts ar koordinātēm	1 gab.	Ms Excel fails
5. Fotogrāfijas	73 gab.	.jpg faili
6. Pārskata karte	3 gab.	.jpg fails